

WIESŁAW SZCZEPAŃSKI¹, LECH KRUSZELNICKI², WOJCIECH T. SZCZEPAŃSKI³

Kózkowate (Coleoptera: Cerambycidae) miasta Siemianowice Śląskie

<http://doi.org/10.5281/zenodo.6239315>

¹ ul. Kościelna 34b/19, 41-103 Siemianowice Śląskie, Polska, e-mail: wieslawszczepanski53@gmail.com

² ul. Władysława Jagiełły 7c/45, 41-106 Siemianowice Śląskie, Polska, e-mail: artinsect@artinsect.com

³ Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Dział Przyrody, Pl. Jana III Sobieskiego 2, 41-902 Bytom, Polska,
e-mail: szczepanski.w@interia.pl, ORCID 0000-0003-0858-519X

Abstract: Longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) of town Siemianowice Śląskie.

The research on longhorn beetles in Siemianowice Śląskie was carried out in 1993-2021. The territory of the city was divided into research plots corresponding to different biotopes. In total 60 species were inventoried, among them such interesting species as *Anaesthetis testacea*, *Phytoecia affinis*, *P. coeruleascens*, *P. icterica*, *Obrium cantharinum*, *Stictoleptura scutellata* and *Tetrops starkii*.

Key words: faunistic records, Poland, Upper Silesia, urban area.

WSTĘP

Rozmieszczenie kózkowatych (Cerambycidae) na terenie Polski jest dość dobrze znane. Ukazało się wiele prac poświęconych tej rodzinie chrząszczy, jednak stosunkowo mało jest badań skupiających się na ich bioróżnorodności na terenach miejskich. Takie kompleksowe opracowania dotyczą głównie większych miast wraz z ich najbliższą okolicą, tj. Warszawy (m.in. GÓRSKI 2004, GÓRSKI & TATUR-DYTKOWSKI 2015) i Wrocławia (STROJNY 1974, KRUSZELNICKI & SZCZEPAŃSKI 2003, SZCZEPAŃSKI *et al.* 2017). Wybiórczo zostały zbadane między innymi okolice Łodzi (ŚLIWIŃSKI 1961), Rzeszowa (OLBRYCHT 2004) i okolice Łańcuta (OLBRYCHT *et al.* 2006).

Z terenu Siemianowic Śląskich podano dotąd tylko 3 gatunki z rodziny Cerambycidae (BURAKOWSKI *et al.* 1990, SZCZEPAŃSKI & SZCZEPAŃSKI 2019), dlatego celem pracy było zinventaryzowanie gatunków z tej rodziny oraz rozpoznanie ich preferencji odnośnie biotopów w silnie gospodarczo zmienionym obszarze miasta.

CHAREKTERYSTYKA TERENU BADAŃ

Siemianowice Śląskie położone są w centralnej części województwa śląskiego. To średnich rozmiarów miasto o powierzchni 25,5 km², usytuowane w zlewni rzeki Brynicy, z najwyższym wzniesieniem 320 m n.p.m. w Bytkowie i najniższym punktem 260

m n.p.m. w rejonie tzw. Sadržawek (SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE 2014). Do niedawna miasto Siemianowice Śląskie postrzegane było jako ważna część zagłębia górniczo-hutniczego o szczególnie zdegradowanym środowisku. Siemianowice Śląskie są odizolowane od większych kompleksów leśnych. W sąsiedztwie znajdują się tylko dwa obszary, które tworzą korytarz ekologiczny; od południowego zachodu miasto graniczy z dużym (ponad 600 ha) kompleksem parkowo-leśnym o nazwie Park Śląski (dawny Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku), natomiast od północnego zachodu, w niedalekiej odległości od granic miasta, z interesującym zespołem przyrodniczo-krajobrazowym o nazwie Żabie Doły. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem miasta jest niewielki kompleks parkowo-leśny o nazwie Bażantarnia (ok. 38 ha) (Ryc. 1). Pod względem fitosocjologicznym jest on zniekształconym grądem wysokim (*Tilio-Carpinetum*) a wg typologii leśnej jest lasem świeżym – Lśw. W składzie gatunkowym drzewostanów dominuje dąb szypułkowy i brzoza brodawkowata (PUL NADLEŚNICTWA KATOWICE 2010). Na uwagę zasługują również historyczne aleje – wiązowa, dębowa i wejmutkowa.

Kolejne zbadane obszary Siemianowic Śląskich tylko częściowo posiadają charakter leśny. Należy do nich komunalny Lasek Bytkowski oraz kilka parków: Park Pszczelnik, uznany jako użytek ekologiczny miasta, dwa parki objęte ścisłą ochroną konserwatorską jako historyczne założenia parkowo-pałacowe, tj. Park Miejski w centrum Siemianowic Śląskich i Park Górnik w Michałkowicach. Dwa kolejne parki nie mają już charakteru leśnego. Jest to Park Hutnik w centrum Siemianowic Śląskich oraz świetnie funkcjonujący do lat 70. ubiegłego wieku Park Ludowy, utworzony w Michałkowicach na terenie starego kamieniołomu. Obszary parkowo-leśne z reguły posiadają zróżnicowany skład gatunkowy, ich drzewostan tworzą: dąb szypułkowy i czerwony, jesion wyniosły, lipy, brzozy, olsze, klony, modrzew europejski, jarząb pospolity, czeremchy, topole i robinia akacja. Park Pszczelnik jako jedyny charakteryzuje się mozaiką siedlisk z przewagą lasu wyżynnego (BALON 2005). Łącznie zajmują one powierzchnię blisko 90 ha. Przyrodniczo cenne są ponadto: obszar chronionego krajobrazu Przelajka oraz dwa użytki ekologiczne: Brynicka Terasa i Michałkowicka Kępa, w ramach których funkcjonuje szczątkowy łęg topolowo-wierzbowy (BALON 1999). Ponadto do terenów zielonych można zaliczyć: 43 zieleńce (ok. 67 ha), tzw. zieleń osiedlową (ok. 97 ha) oraz 9 cmentarzy i 19 ogrodów działkowych. Ważnym elementem krajobrazu miasta są również tereny poprzemysłowe, które stopniowo opanowywane są przez zbiorowiska o charakterze ruderalnym. Do takich obszarów należą Stary Czekań oraz Alpy Wełnowieckie, położone w południowej części miasta, Lasek na Hałdzie – całkowicie zadrzewiony teren poprzemysłowy na terenie Bytkowa, Hałda po Szybie Północnym w północno-zachodniej części Michałkowic oraz zadrzewienie wzdłuż Rowu Michałkowickiego i wokół Stawu Haldex na granicy Michałkowic z Bańgowem (SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE 2014). Zadrzewienia porastające nieużytki pokopalniane i pohutnicze składają się z różnych nasadzeń drzew i krzewów, takich jak topole, modrzew, robinia akacja, gledicja, trzmielina, kalina, derenie, rokitnik, oliwnik, jarząb pospolity, drzewa owocowe, róże i głogi. Zadrzewienie uzupełniają samosiewy drzew, takich jak brzozy, osiki i wierzby iwy a tylko miejscami klony, sosny i dęby. We wszystkich zadrzewieniach osiedlowych, przydrożnych i cmentarnych spotkać można kasztanowce. W ostatnich latach daje się także zauważyć powolną eliminację na obszarze całego miasta domieszki gatunków iglastych. O tym, że była ona dawniej istotna, świadczy archiwalna litografia autorstwa Knippla z 1845 r., na której widać za nowo otwartą hutą „Laura”, iglastą, głównie świerkową ścianę lasu (Ryc. 2) (HALOR 2000).

Ryc. 1. Widok na południowy skraj Bażantarni (fot. WS).

Fig. 1. View on the southern border of Bażantarnia (photo WS).

Ryc. 2. Huta „Laura” na litografii E.W. Knippla z 1845 r. (źródło: HALOR 2000).

Fig. 2. Huta Laura on lithography of E.W. Knippl from 1845 (source: HALOR 2000).

MATERIAŁ I METODY

Na obszarze Siemianowic Śląskich badania nad kózkowatymi prowadzone były w latach 1993-2021, przy czym bardziej systematycznie w okresie 2019-2021. W badaniach stosowano następujące metody: wypatrywanie imagines, czerpakowanie, otrząsanie do parasola entomologicznego, korzystanie ze sztucznych źródeł światła, wyszukiwanie i analiza żerowisk oraz hodowla.

W trakcie wizyt terenowych w sezonie wegetacyjnym wypatrywano i odławiano osobniki doskonale (imagines) w miejscach ich najczęstszego przebywania, w tym głównie na kwiatostanach oraz na materiale żywicielskim larw. Dodatkowo przy odłowieniu imagines posilkowano się standardowym czerpakiem entomologicznym ($\varnothing = 35$ cm) oraz otrząsano je z suchych konarów, gałęzi, ulistnionych pędów oraz kwiatostanów różnych gatunków drzew i krzewów na parasol o średnicy 80 cm. W terenie większość tak odłowionych osobników, po determinacji i odnotowaniu liczebności, wypuszczano na wolność. Materiał dowodowy znajduje się w kolekcji autorów oraz został częściowo zdeponowany w Dziale Przyrody Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

Teren badań podzielono na 9 poniższych obszarów (Ryc. 3), których krótka charakterystyka została przedstawiona w poprzednim rozdziale:

BaB [CA57, CA67]. Bażantarnia, łącznie z przylegającymi do niego zadrzewieniami wokół Stawu Rzęsa w dzielnicy Bańgów – ok. 40 ha;

CLB [CA57]. Lasek Bytkowski w dzielnicy Centrum – ok. 20 ha;

CP. Trzy obszary parkowe w centrum miasta wraz z przylegającymi zadrzewieniami: Park Pszczelnik [CA67], Park Miejski i Park Hutnik [CA57];

MP [CA57]. Zespół dwóch parków w dzielnicy Michałkowice: Park Górnik i Park Ludowy wraz z zadrzewieniem pomiędzy nimi;

PZ [CA67]. Zadrzewienia w dzielnicy Przełajka wzdłuż rzeki Brynicy;

BaZ [CA57, CA67]. Zadrzewienia wokół Bażantarni w dzielnicy Bańgów;

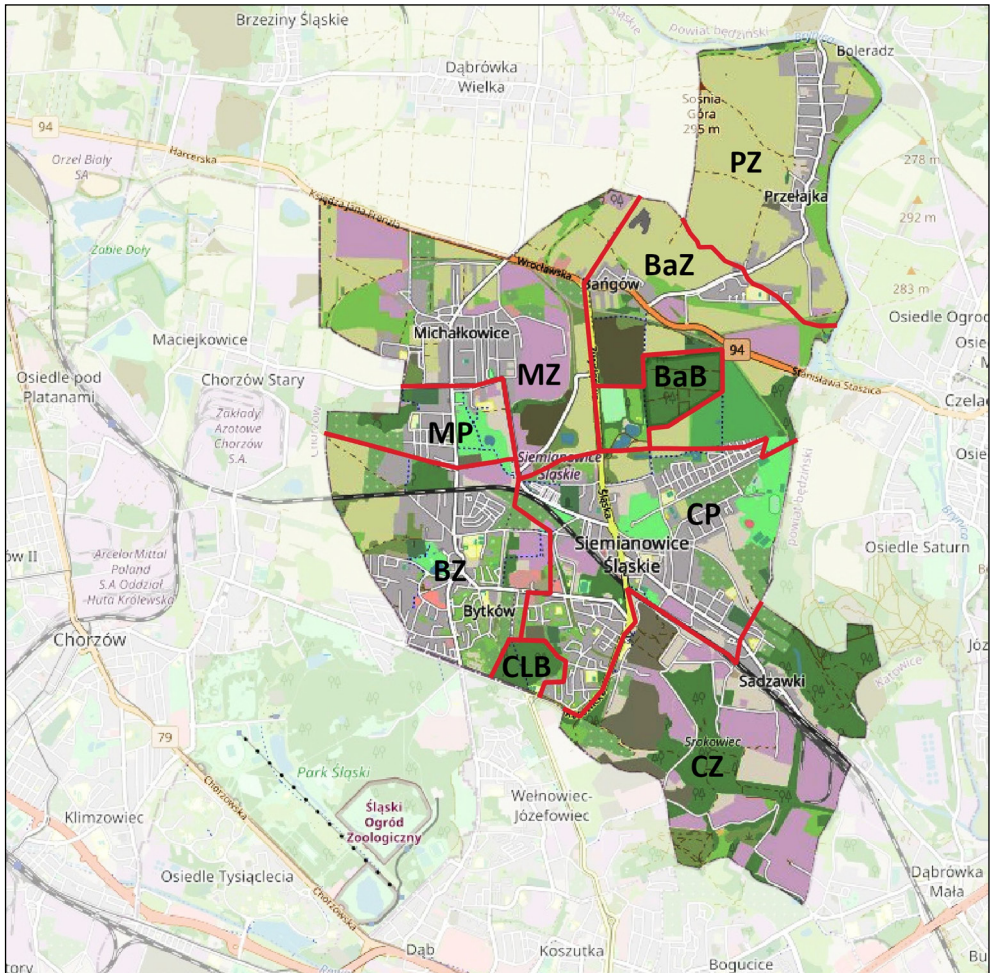
MZ [CA57]. Zadrzewienia w dzielnicy Michałkowice, wraz z zrehabilitowanymi hałdami oraz niewielkim obszarem źródłiskowym – Michałkowicka Kępa;

BZ [CA57]. Zadrzewienia w dzielnicy Bytków;

CZ. Zadrzewienia na południowych obrzeżach dzielnicy Centrum, w tym Alpy Wełnowieckie [CA57] oraz zadrzewienia na hałdach przemysłowych (tzw. Srokowiec i Sadzawki) [CA67].

Do określenia obfitości (abundancji) i częstości (frekwencji) występowania gatunków zastosowano system DOBROWOLSKIEGO (1963), zmodyfikowany przez PAWŁOWSKIEGO (1967). System ten opiera się na dwóch wielkościach – liczbie stanowisk oraz średniej liczbie osobników kózkowatych przypadających na jedno stanowisko. Stanowisko oznacza wyznaczoną część danego obszaru (Ryc. 2). Zastosowanie powyższej metody pozwala na wyróżnienie 4 grup gatunków: nieliczne-rzadkie (n-r), nieliczne-częste (n-c), liczne-rzadkie (l-r) oraz liczne-częste (l-c). Gatunki częste to takie, które zostały stwierdzone przynajmniej na 50% stanowisk. Przy ocenie abundancji gatunków za graniczną liczbę osobników przypadających na stanowisko przyjęto połowę ze średniej liczebności osobników wszystkich gatunków.

W wykazie gatunków nazewnictwo Cerambycidae przyjęto za Katalogiem Cerambycoidea Palearktyki (DANILEVSKY 2020). W tekście zastosowano następujące skróty: BS – Bolesław Szczepański, DJ – Dominik Jakubowski, LK – Lech Kruszelnicki, PN

Ryc. 3. Mapa Siemianowice Śląskich z podziałem na strefy badawcze: **BaB** – Bażantarnia, **CLB** – Lasek Bytkowski, **CP** – obszary parkowe i zadrzewienia w centrum miasta, **MP** – obszary parkowe w Michałkowicach, **PZ** – zadrzewienia w dzielnicy Przelajka, **BaZ** – zadrzewienia w dzielnicy Bałanów, **MZ** – zadrzewienia w dzielnicy Michałkowice, **BZ** – zadrzewienia w dzielnicy Bytków, **CZ** – zadrzewienia na południowych obrzeżach dzielnicy Centrum. (podkład mapowy: © autorzy OpenStreetMap, <https://www.openstreetmap.org/copyright>).

Fig. 3. Map of Siemianowice Śląskie with division into research plots: **BaB** – Bażantarnia, **CLB** – Lasek Bytkowski, **CP** – parks and tree-covered areas in the city center, **MP** – park areas in Michałkowice, **PZ** – tree-covered areas in Przelajka, **BaZ** – tree-covered areas in Bałanów, **MZ** – tree-covered areas in Michałkowice, **BZ** – tree-covered areas in Bytków, **CZ** – tree-covered areas in the southern part of the Centrum district. (map background: © OpenStreetMap contributors).

– Paweł Niemiec, WS – Wiesław Szczepański, WTS – Wojciech T. Szczepański. W związku z tym, że Siemianowice Śląskie leżą w granicach dwóch kwadratów UTM, tj. CA57 i CA67, w tabeli 1 dla każdego gatunku zostały podane kwadraty, na obszarze których zostały one stwierdzone.

WYNIKI

W wyniku przeprowadzonych prac wykazano 60 gatunków, nie udało się jedynie potwierdzić synantropijnego gatunku *Nathrius brevipennis* (MULSANT, 1839).

WYKAZ GATUNKÓW

Prioninae LATREILLE, 1802

Prionus coriarius (LINNAEUS, 1758) [dyląg garbarz]

05.08.1993, 1♂ zaobserwowany w locie w Lasku Bytkowskim, obs. WS; 17.08.2010, 1♀ koło pniaka *Populus* sp. w Lasku Bytkowskim, obs. WS; 07.05.2019, czynne żerowiska z larwami w karpie drzewa owocowego na obszarze ROD „Przyszłość”, obs. WS; 01.03.2020, czynne żerowiska z larwami w korzeniach wyrotu *Betula pendula* ROTH w Bażantarni, obs. WS & WTS; 18.08.2020, 1♀ na ścieżce na płd. skraju Bażantarni, leg. DJ & WTS.

Lepturinae LATREILLE, 1802

Rhannusium bicolor (SCHRANK, 1781) [szczyrołotek dwubarwny] (Ryc. 4)

W latach 1997-2010 w czerwcu dość liczny (około 40 exx.) w dziuplach *Aesculus hippocastanum* L. w obrębie osiedla Węzłowiec w dzielnicy Bytków, obs. et leg. LK; 17.06.1994, 1♂ na pniu *Populus nigra* L. w Lasku Bytkowskim, obs. WS; 15.06.1997, 12 exx. w przydrożnych dziuplach *A. hippocastanum* w Michałkowicach, obs. WS & WTS; 11.06.1998, 10 exx. w dziuplach *A. hippocastanum* w jak wyżej, obs. WS & WTS; 14-25.06.2001, 12 exx. w dziuplach *A. hippocastanum* w j.w., obs. WS & WTS; 25.05.2002, 3 exx. w dziuplach *A. hippocastanum* w j.w., obs. WS & WTS; 02.06.2003, 2 exx. w dziuplach *A. hippocastanum* w j.w., obs. WS & WTS; 22.06.2017, 1 ex. w dziupli *A. hippocastanum* w j.w., obs. WS & WTS; 15.06.2018, 2 exx. w Parku Górnik, leg. LK; 06.06.2019, 2 exx. w dziupli *A. hippocastanum* w Michałkowicach, obs. PN & WS; 28.02.2020, żerowiska i dwa otwory wylotowe na zagrzybionej bliźnie po odciętych konarze *A. hippocastanum* w zadrzewieniu przy ul. Olimpijskiej, obs. WS; 02.06.2020, żerowiska i dwa otwory wylotowe w martwicy bocznej *Populus nigra* na obrzeżu Parku Ludowego, obs. WS; 04.06.2020, żerowisko i otwór wylotowy w martwicy bocznej *Acer platanoides* L. w zadrzewieniu koło parkingu w Bańgowie, obs. WS; 07.06.2020, żerowisko i kilka otworów wylotowych w złomie *A. platanoides* w Parku Ludowym, obs. WS; 16.12.2020, żerowiska i kilka otworów wylotowych na obrzeżu martwicy pnia *A. hippocastanum* na skraju Parku Miejskiego oraz stare żerowiska i otwory wylotowe na pniu uschniętego *A. hippocastanum* na skraju Bażantarni, obs. WS.

Gatunek dawniej zdecydowanie liczniejszy, obecnie spotykany sporadycznie i pojedynczo, głównie w dziuplach kasztanowców i na martwicach pni topól. Spadek liczebności populacji jest prawdopodobnie wynikiem zabiegów sanitarnych, polegających na usuwaniu wypróchniałych drzew i stosowania iniekcji w pnie żywych kasztanowców wykonywanych przeciwko szrotówkowi kasztanowcowiaczkowi *Cameraria ohridella* DESCHKA & DIMIĆ, 1986.

Rhagium mordax (DE GEER, 1775) [rębacz pniowy]

19.07.2018, 1♀ w kolebce poczwarkowej pod korą złomu *Acer platanoides* w Parku Miejskim, leg. WS.

Ryc. 4. Samica szczerolotka dwubarwnego *Rhamnusium bicolor* na martwicy kasztanowca (fot. LK).

Fig. 4. Female of *Rhamnusium bicolor* on horse chestnut necrosis (photo LK).

***Rhagium inquisitor* (LINNAEUS, 1758) [rębacz pstry]**

20.04.2020, 1♂ w kolebce poczwarkowej pod korą posuszu *Pinus strobus* L. w Bażantarni, obs. WS & WTS; 10.05.2020, 4 larwy w kolebkach poczwarkowych pod korą posuszu *P. strobus* w Bażantarni, obs. WS & WTS; 23.05.2020, 2♂♂ w kolebkach poczwarkowych pod korą sosnowego słupka grodzieńowego w Michałkowicach, obs. WS & WTS; 09.05.2021, 1♂ na pniaku po ściętym posuszu *P. strobus* w Bażantarni, obs. WS & WTS.

***Dinoptera collaris* (LINNAEUS, 1758) [rozpyłak topolowy]**

24.05.2019, 1 ex., Hałda po Szybie Północnym, obs. WS; 27.05.2019, 1 ex., Bażantarnia; 10.05.2020, 6 exx., Bańgów; 17.05.2020, 1 ex., przy ujściu Rowu Michałkowickiego do Brynicy, 1 ex., Brynicka Terasa, 1 ex., Bażantarnia; 15.06.2020, 1 ex., na skraju stawu Remiza na obrzeżu Parku Pszczelnik; 23.06.2020, 1 ex., Bażantarna; 31.05.2021, 1 ex., na obrzeżu Kępy Michałkowickiej; 02.06.2021, 1 ex., Park Górnik, 1 ex., Park Ludowy; 03.06.2021, 1 ex., Lasek na Hałdzie, 1 ex., Lasek Bytkowski, 1 ex., Park Pszczelnik, 1 ex., na skraju zadrzewienia wokół stawu Rzęsa; 05.07.2021, 1 ex., rejon Sadzawek; 11.07.2021, 1 ex., na obrzeżu Brynickiej Terasy; w/w obs. et leg. WS & WTS.

Gatunek spotykany przede wszystkim na kwiatostanach *Sorbus aucuparia* L., *Crataegus monogyna* JACQ., *Aegopodium podagraria* L., *Cornus sanguinea* L., pojedynczo na *Lepidium draba* L. oraz *Peucedanum oroselineum* (L.) MOENCH.

***Grammoptera abdominalis* (STEPHENS, 1831) [kruszyńka dębowa]**

08.05.1999, 1♂ ex cult. z gałęzi *Quercus robur* L., pobranej 03.04.1999 w Bażantarni, leg. WS; 05.11.2020, 1♀ martwa, wydobyta z otworu wylotowego w zagrzybionej gałęzi *Q. robur* na obrzeżu stawu Rzęsa, leg. WS.

Grammoptera ruficornis (FABRICIUS, 1781) [kruszyńka rdzawoczulka]

25.05.1996, 5 exx.; 19.06.2016, 3 exx.; 27.05.2017, 10 exx.; 03.06.2018, 1 ex.; 01.05.2019; 20 exx.; 11-13.05.2019, 8 exx.; 17.05.2019, 4 exx.; 24.05.2019, 4 exx.; 27.05.2019, 4 exx.; 05.06.2019, 3 exx.; 04.05.2020, 3 exx.; 09.05.2020, 3 exx.; 17.05.2020, 36 exx.; 21.05.2020, 4 exx.; 01.06.2020, 2 exx.; 07.06.2020, 2 exx.; 23.06.2020, 1 ex.; 24.06.2020, 4 exx.; 06.07.2020, 1 ex.; 12.05.2021, 1 ex.; 13.05.2021, 12 exx.; 19.05.2021, 4 exx.; 27.05.2021, 13 exx.; 31.05.2021, 6 exx.; 03.06.2021, 6 exx.; w/w obs. WS & WTS; w latach 2000–2021 wielokrotnie (ponad 50 exx.) widywany z początkiem maja w Lasku Bytkowskim, obs. LK.

Jeden z najpospolitszych gatunków na terenie miasta, obserwowany przez autorów we wszystkich dzielnicach, szczególnie liczny w zadrzewieniach Hałdy po Szybie Północnym, w rejonie Sadzawek oraz w Lasku Bytkowskim. Obserwowany głównie na kwiatostanach *Malus domestica* BORKH., *Sorbus aucuparia*, *Pyrus comunis* L., *Padus serotina* (EHRH.) BORKH., *Crataegus monogyna*, *Cornus sanguinea*, *Aegopodium podagraria* oraz *Aruncus dioicus* (WALTER) FERNALD.

Alosterna tabacicolor (DE GEER, 1775) [wiecheć próchnowy]

27.05.2007, 1 ex. w locie na płd. skraju Lasku Bytkowskiego, leg. WS; 09.06.2018, 1 ex. na *Aegopodium podagraria* w Bażantarni; 24.05.2019, 1 ex. na kwiatostanie *Sorbus aucuparia* na zrehabilitowanej Hałdzie po Szybie Północnym; 05.06.2019, 1 ex. na *A. podagraria* na łące na płd. skraju Parku Górnik; 07.06.2019, 1 ex. na *A. podagraria* w Bażantarni; 10.05.2020, 1 ex. z kwiatów *S. aucuparia* na skraju Bażantarni; 04.06.2020, 5 exx. na kwiatostanach *Chaerophyllum temulum* L. w zadrzewieniu w Bańgowie i 1 ex. na *Anthriscus sylvestris* L. na płd. skraju Bażantarni; 07.06.2020, 1 ex. na *A. podagraria* w Lasku na Hałdzie; 17.06.2020, 1 ex. na *A. podagraria* na płd. skraju Parku Górnik; 03.06.2021, 1 ex. z kwiatostanu *Crataegus monogyna* na płd. skraju Bażantarni, w/w obs. WS & WTS.

Pseudovadonia livida bicarinata ARNOLD, 1869 [zmorsznik mały]

02.07.2005, 3 exx., obs. WS; 22.06.2016, 4 exx.; 28.05.2018, 1 ex., 31.05-06.06.2018, 20 exx.; 05-09.06.2019, 6 exx.; 26.06.2019, 10 exx.; 04.06.2020, 1 ex.; 11.06.2020, 6 exx.; 15.06.2020, 14 exx.; 17.06.2020, 1 ex.; 18.06.2020, 2 exx.; 23.06.2020, 15 exx.; 25.06.2020, 1 ex.; 26.06.2020, 40 exx.; 27.06.2020, 15 exx.; 28.06.2020, 30 exx.; 30.06.2020, 15 exx.; 01.07.2020, 1 ex., 02.07.2020, 17 exx.; 07.07.2020, 5 exx.; 08.07.2020, 5 exx.; 09.07.2020, 10 exx.; 14.07.2020, 20 exx.; 15.07.2020, 11 ex.; 17.07.2020, 2 exx.; 27.06.2021, 20 exx.; 29.06.2021, 102 exx.; 30.06.2021, 10 exx.; 02.07.2021, 4 exx.; 03.07.2021, 2 exx.; 05.07.2021, 2 exx.; 11.07.2021, 12 exx.; 14.07.2021, 11 ex.; 15.07.2021, 1 ex.; 21.07.2021, 2 exx.; obs. WS & WTS.

Najpospolitszy gatunek, obserwowany corocznie we wszystkich dzielnicach Siemianowic Śląskich, szczególnie liczny w Michałkowicach, Przelajce i Bańgowie. Najczęściej spotykany na kwiatostanach *Aegopodium podagraria*, *Angelica sylvestris* L., *Anthriscus sylvestris*, *Chaerophyllum aromaticum* L., *Chaerophyllum temulum*, *Cornus sanguinea*, *Daucus carota* L., *Erigeron annuus* (L.) PERS., *Philadelphus coronarius* L., *Rosa canina* L., *Tripleurospermum maritimum* (L.) W. D. J. KOCH.

Stictoleptura maculicornis (DE GEER, 1775) [zmorsznik paskoczulki]

10.06.2019, 1♀ na kwiatostanie *Aruncus dioicus* w dzielnicy Bytków, obs. LK; 25.06.2019, 1♂ na kwiatostanie *Aegopodium podagraria* na łące na skraju Parku Górnik, leg. WS.

Stictoleptura rubra (LINNAEUS, 1758) [zmorsznik czerwony]

08.07.2006, 1♂ w locie w dzielnicy Bytków, leg. LK; 13.07.2018, żerowiska (liczne otwory wylotowe) w posuszu *Pinus sylvestris* L. w Bażantarni, obs. WS & WTS; 25.06.2019, 1♂ w locie koło posuszu *Picea abies* (L.) H.KARST na terenie ROD „Przyszłość” w Michałkowicach, obs. WS; 25.06.2019, żerowisko w pojedynczym posuszu *Pinus strobus* w Bażantarni, obs. WS; 11.07.2021, 1♀ na *Daucus carota* obok parkingu w Bańgowie, obs. WS; 14.07.2021, 1♀ w kwiecie kielisznika *Calistegia sepium* (L.) R.BR. na obrzeżu Lasku na Hałdzie, obs. WS; 27.07.2021, 1♂ na *D. carota* na skraju zadrzewienia w Bańgowie, obs. WS; 28.07.2021, 2♂♂ na *D. carota* i *Chaerophyllum aromaticum* między stawem Rzęsa a Bażantarnią, obs. WS & WTS.

Stictoleptura scutellata (FABRICIUS, 1781) [zmorsznik czarny]

30.06.2021, 1♀ na kwiatostanie *Aegopodium podagraria* na skraju łąki w Bażantarni, obs. WS.

Leptura quadrifasciata LINNAEUS, 1758 [baldurek pręgowany]

30.06.1997, 1♀ ex cult. *Betula pendula*, Bażantarnia, obs. WS & WTS; 12.07.2008, 1♀ na przynęcie na pniu topoli w Lasku Bytkowskim, obs. BS; 31.05.2018, 1♂ na łące na skraju Parku Górnik; 31.05.2018, 1♂, Michałkowice; 26.06.2020, 1♂ na skraju Parku Ludowego; 1♂, Michałkowice; 1 larwa wydobyta z żerowiska w pniaku *B. pendula* w zadrzewieniu Hałdy po Szybie Północnym; 15.07.2020, 1♂, na obrzeżu zadrzewienia wokół Stawu Rzęsa; 24.07.2020, 1♀ podczas składania jaj na kłodzie *Populus* sp. koło stawu Rzęsa; 06.07.2020, 1♀, na skraju Kępy Michałkowickiej; 03.07.2021, 1♂, Park Pszczelnik, 1♂, Sadzawki; 11.07.2021, 1♀ Bańgów; 14.07.2021, 1♂, w pobliżu ujścia Rowu Michałkowickiego do Brynicy, 1♀ w locie na obrzeżu Lasku na Hałdzie w dzielnicy Bytków; 21.07.2021, 1♀, Park Górnik; 31.07.2021, 2♀♀, Bażantarnia; w/w obs. WS.

Gatunek często, chociaż pojedynczo obserwowany, z reguły na kwiatostanach *Aegopodium podagraria*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Cornus sanguinea*, *Daucus carota* oraz *Filipendula ulmaria*.

Stenurella melanura (LINNAEUS, 1758) [strangalia ciemna]

17.06.1994, 1♂ w locie na skraju Lasku Bytkowskiego oraz 1♂ w rejonie Alp Wełnowieckich; 09.07.2020, 1♂ na *Daucus carota* na skraju zadrzewienia wzdłuż rowu Michałkowickiego; 29.06.2021, 1♂ na *Erigeron annuus* na obrzeżu zadrzewienia wokół Stawu Haldex; 30.06.2021, 3♂♂ na *Aegopodium podagraria* w Bażantarni; 02.07.2021, 4 exx. na *Chaerophyllum aromaticum* i na *A. podagraria* w Bażantarni, 1♂ na *A. podagraria* na płd. obrzeżu Parku Pszczelnik; 03.07.2021, 1♂ na *Filipendula ulmaria* na płd. skraju Parku Pszczelnik i 1♂ na *A. podagraria* w rejonie Sadzawek; 05.07.2021, 1♂ na *Tripleurospermum maritimum* w Parku Ludowym; 1♀ na *Ch. aromaticum* w centralnej części Parku Pszczelnik, 1♂ na *A. podagraria* w Parku Miejskim i 1♂ na *D. carota* w Parku Górnik; 11.07.2021, 2♂♂ na *Rubus caesius* L. i *T. maritimum* oraz 1♀ na *D. carota*, na obrzeżach Hałdy po Szybie Północnym, 4♂♂ i 2♀♀ na *D. carota* oraz 2♂♂ i 1♀ na *Achillea millefolium* L. w Bańgowie; 21.07.2021, 1♀ na *D. carota* w Bańgowie; obs. et leg. WS & WTS.

Stenurella nigra (LINNAEUS, 1758) [strangalia czarna]

10.06.2019, 1♂ na kwiatostanie *Aruncus dioicus* na terenie zadrzewień Bytkowa, obs. LK.

Spondylidinae AUDINET-SERVILLE, 1832

Spondylis buprestoides (LINNAEUS, 1758) [kłopotek czarny]

05.08.1993, 1♀ w locie na skraju Alp Wełnowieckich, leg. WS; 13.07.2018, stare żerowiska (wiele otworów wylotowych) w pniaku *Pinus strobus* w Bażantarni, obs. WS & WTS; 09.07.2020, 1♀ w locie na skraju ROD „Przyszłość” w Michałkowicach, leg. WS.

Asemum striatum (LINNAEUS, 1758) [szczapówka sosnowa]

12.05.2021, 1♀ na pniu posuszu *Pinus strobus* w Bażantarni, leg. WS.

Arhopalus rusticus (LINNAEUS, 1758) [wykarczak sosnowiec]

13.07.2018, liczne otwory wylotowe w posuszu *Pinus strobus* i *Pinus sylvestris* w Bażantarni, obs. WS & WTS; 15.07.2020, 1♀ na ścieżce w pobliżu punktu świetlnego w zadrzewieniu Bytkowa, leg. LK.

Tetropium gabrieli WEISE, 1905 [borówka modrzewiowa]

01.03.2020, 1♂ martwy w żerowisku w *Larix decidua* MILL. w Bażantarni; 07.06.2020, żerowiska w posuszu *L. decidua* na obrzeżu Lasku na Hałdzie; 16.12.2020, żerowiska w odziomkowej części posuszu *L. decidua* w Parku Miejskim; 20.04.2021, żerowiska w posuszu *L. decidua* na wschodnim skraju Bażantarni; w/w obs. et leg. WS & WTS.

Tetropium fuscum (FABRICIUS, 1787) [borówka matowa]

20.04.2020, żerowiska na pniu posuszu *Pinus strobus* w Bażantarni; 04.05.2020, 1♂ martwy w żerowisku posuszu *Picea abies* na terenie ogródków w Michałkowicach; 05.11.2020, 1♂ martwy w żerowisku posuszu *P. abies* na terenie Bażantarni; w/w obs. et leg. WS.

Anisarthron barbipes (SCHRANK, 1845) [włochatek brodaty] (Ryc. 5)

28.02.2020, 6 otworów wylotowych w bliźnie po odciętej gałęzi *Aesculus hippocastanum*, centrum miasta; 13.05.2020, 4 otwory wylotowe w bliźnie po odciętej gałęzi *Acer campestre* w Parku Górnik, żerowisko wzięte do hodowli, 29.06.2021, 1♂ ex cult.; 22.07.2020, 2 otwory wylotowe w bliźnie po odciętej gałęzi *Acer platanoides* w Michałkowicach; 28.07.2020, otwory wylotowe w martwicach kilku klonów w Michałkowicach; 05.11.2020, 4 otwory wylotowe w bliźnie po odciętej gałęzi *A. platanoides* na obrzeżu Bażantarni; w/w obs. et leg. WS.

W ostatnich latach obserwowano tylko pojedyncze żerowiska i odłowiono zaledwie kilka osobników na przydrożnych klonach w dzielnicach Centrum, Bańgów, Michałkowice i Bytków. Masowy pojaw włochatka miał miejsce jedynie w latach 1995-2002 na martwicach klonów w dzielnicy Bytków (ok. 100 exx. obs. et leg. LK), niestety wszystkie obserwowane wówczas zasiedlone klony zostały wycięte w 2003 roku.

Cerambycinae LATREILLE, 1804

Obrium brunneum (FABRICIUS, 1793) [trykoń karliczek]

10.02.2013, 2 exx. ex cult. z gałęzi *Larix decidua*, pobranej 04.11.2012 w Bażantarni, leg. WS; 18.06.2018, 3 exx. na *Aruncus dioicus* w zadrzewieniu Bytkowa, leg. LK; 20.04.2020, żerowiska na pniu posuszu *Pinus strobus* w Bażantarni, obs. WS & WTS.

Obrium cantharinum (LINNAEUS, 1767) [trykoń topolowiec]

21.06.2019, 1♂ przy punkcie świetlnym w dzielnicy Bytków, leg. LK.

Nathrius brevipennis (MULSANT, 1839) [koszówka drobna]

Gatunek stwierdzony na terenie Siemianowic Śląskich przez Z. Śliwińskiego w wyrobach wikliniarskich (BURAKOWSKI *et al.* 1990). W Polsce wykazywany jako gatunek synantropijny. Nie udało się potwierdzić występowania tego gatunku podczas naszych badań.

Ryc. 5. Włochatek brodaty *Anisarthon barbipes* na konarze klonu polnego (fot. LK).

Fig. 5. *Anisarthon barbipes* on branch of field maple (photo LK).

Molorchus minor (LINNAEUS, 1758) [kurtek mniejszy]

09.10.2018, żerowiska w gałęziach posuszu *Picea pungens* ENGELM. na skraju Parku Górnik; 20.04.2020, żerowisko w posuszu *Pinus strobus* w Bażantarni; 04.05.2020, żerowisko w posuszu *Picea abies* na ternie ogródków w Michałkowicach; 27.05.2021, 1♀ z otrząsania *Crataegus monogyna* w zadrzewieniu Hałdy po Szybie Północnym; 03.06.2021, 1♀ z otrząsania suchych gałęzi *P. pungens* na skraju Parku Pszczelnik oraz stary wywrot *P. abies* z nieczynnymi już żerowiskami w Parku Pszczelnik; 27.08.2021, 1♀ wydobyta z kolebki poczwarkowej z żerowiska w cienkiej gałęzi *P. pungens* w zadrzewieniu przydrożnym w Michałkowicach; w/w obs. et leg. WTS & WS.

Molorchus umbellatarus (SCHREBER, 1759) [kurtek mały]

08.06.2019, 1♀ na *Aruncus dioicus* w sadzie w Michałkowicach; 09.06.2019, 1♀, 1♂ na *A. dioicus* na obrzeżu Parku Górnik; 24.06.2020, 1♂; 25.06.2020, 1♀, 1♂ na *A. dioicus* w Parku Ludowym; 27.06.2021, 1♀ na *A. dioicus* w Michałkowicach; 30.06.2021, 1♀ na *Aegopodium podagraria* w Bażantarni, leg. WS; w drugiej połowie czerwca corocznie w latach 2018-2020 obserwowany (łącznie 10 okazów) na *A. dioicus* w dzielnicy Bytków, obs. LK.

Aromia moschata (LINNAEUS, 1758) [wonnica piżmówka] (Ryc. 6)

15-17.07.1994, 2♂♂, obs. BS; 26.07.1995, 1♂, obs. BS; 21.07.1996, 2♂♂, obs. WS; 16.07.2001, 1♂, obs. WS; 17.07.2004, 1♂, leg. LK; 29.06.2005, 1♂, leg. LK; 02.08.2021, 1♀, leg. LK; 13.07.2008, 1♀, obs. WS; 18.07.2014, 1♂, obs. WS; 22.06.2016, 1♂, obs. WS;

03.06.2018, 1♀, obs. WS; 16.07.2019, 1♀, obs. WS; 29.07.2019, 1♀, obs. WS; 17.07.2020, 1♀, obs. WS; 08.07.2020, 1♂, obs. WS; 03.07.2014, 1 ex., leg. LK; 15.07.2018, 1 ex., leg. LK; 15.07.2021, 1♂; 18.07.2021, 1♂, obs. WS & WTS; 24.07.2021, 2♀♀, obs. WS & WTS; 11.07.2021, 1 ex., obs. LK.

Gatunek obserwowany co kilka lat jako liczny, odnotowano wiele zasiedlonych pni i konarów *Salix caprea*, szczególnie w Michałkowicach. Spotykany głównie na kwiatostanach *Angelica sylvestris*, *Daucus carota* oraz *Heracleum sphondylium*. Podano wybrane obserwacje imagines.

Ryc. 6. Wonnica piżmówka *Aromia moschata* na kwiatostanie dzięgla leśnego (fot. WTS).

Fig. 6. *Aromia moschata* on inflorescence of wild angelica (photo WTS).

Hylotrupes bajulus (LINNAEUS, 1758) [spuszczał domowy]

26.02.2020, żerowiska w deskach 2 budynków gospodarczych w Michałkowicach, obs. WS.

Callidium aeneum (DE GEER, 1775) [zagwoździk złocistozielony]

10.02.2013, 2 exx. ex cult. z gałęzi *Larix decidua*, pobranej 04.11.2012 w Bażantarni; 01.07.2018, żerowiska w gałęziach posuszu *Pinus strobus* w Bażantarni, obs. et leg. WS & WTS.

Callidium violaceum (LINNAEUS, 1758) [zagwoździk fioletowy]

22.05.2020, 1♂ w Parku Pszczelnik, obs. LK; 18.08.2021, wywrot *Picea abies* ze starymi żerowiskami w Parku Pszczelnik, obs. WS.

Pyrhidium sanguineum (LINNAEUS, 1758) [ściga purpurowa]

18.05.2020, 1♂ na upatrzonym w Parku Pszczelnik, obs. LK; 12.05.2021, 1♀ na obłamanym konarze *Quercus robur* w Bażantarni, leg. WS.

Phymatodes alni (LINNAEUS, 1767) [ściga gałęziowa]

17.05.2008, 5 exx. z otrząsania gałęzi *Quercus robur* na pń.-zachodnim skraju Bażantarni, leg. WS; 14.05.2021, 1♂ otrząśnięty z gałęzi *Q. robur* na wschodnim skraju Bażantarni, leg. WS.

Phymatodes testaceus (LINNAEUS, 1758) [płaskowiak zmiennik]

24.05.1999, 1♀ ex cult. ze złamanego konaru *Quercus robur*, pobranego 08.05.1999 w Bażantarni, leg. WS; 02.06.2019, 1♀ na pniu martwego *Q. robur* na skraju Hałdy po Szybie Północnym, obs. WS; 15.07.2018, 1♂ złowiony na światło w dzielnicy Bytków, leg. LK.; 03.08.2018, 1♀ na martwicy klonu *Acer platanoides* w zadrzewieniu przydrożnym w Michałkowicach, leg. LK.

Plagionotus arcuatus (LINNAEUS, 1758) [paśnik pałączasty]

13.07.2018, żerowiska w posuszu dębowym *Quercus robur* na skraju Bażantarni; 11.06.2020, 2 exx. (♂♀) na wałku *Q. robur* na skraju zadrzewienia wokół Stawu Rzęsa; 5 exx. na 2 wałkach *Acer platanoides* na skraju wyciętego pod linią wysokiego napięcia zadrzewienia na północnym skraju Parku Miejskiego; 3 exx. na wałku *A. platanoides* pod linią wysokiego napięcia w rejonie zadrzewienia wokół Stawu Haldex; 15.06.2021, 1♂ na obłamanym konarze *Q. robur* na południowo-wschodnim skraju Bażantarni, obs. et leg. WS & WTS.

Plagionotus detritus (LINNAEUS, 1758) [paśnik niszczyciel]

21.09.2018, 1♀ martwa w żerowisku jednego z 3 dębów *Quercus robur*, zamarłych w wyniku lokalnego pożaru, na skraju zrehabilitowanej Hałdy po Szybie Północnym, obs. WS; 11.06.2020, 1♂ na wałku *Q. robur* na skraju zadrzewienia wokół Stawu Rzęsa, obs. WS.

Xylotrechus antilope (SCHONHERR, 1817) [drzeworadek dębowy]

28.05–06.06.2018, ok. 20 exx. na skraju zrehabilitowanej Hałdy po Szybie Północnym na 3 zasiedlonych pniach *Quercus robur* opalonych przez pożar w roku 2017; 13.07.2018, liczne otwory wylotowe w posuszu *Q. robur* w Bażantarni; 23.05.2020, 1♂ na pniu *Q. robur* na skraju zrehabilitowanej Hałdy po Szybie Północnym, obs. WS.

Xylotrechus rusticus (LINNAEUS, 1758) [drzeworadek topolowy] (Ryc. 7)

18.06.1995, 1 ex., Alpy Wełnowieckie, obs. BS; 19.06.2000, 1 ex., Kępa Michałkowicka, leg. WS; 29.06.2005, 2 exx., Lasek Bytkowski, leg. WS; 13.05.2007, 1 ex., Lasek Bytkowski; 01.05.2009, 2 exx. ex pupa z żerowiska pobranego z posuszu *Populus tremula*, Bażantarnia; 11.05.2019, żerowiska w posuszu *Populus nigra*, zadrzewienie wzdłuż Alei Spacerowej w Bańgowie; w/w obs. et leg. WS & WTS; 02.07.2019, 1 ex. przy punkcie świetlnym w dzielnicy Bytków, leg. LK; 28.02.2020, żerowiska w złomie *P. nigra*, zadrzewienie przy ul. Olimpijskiej, 22.05.2020, kilka poczwerek w karpie *P. nigra*, zadrzewienie wzdłuż Rowu Michałkowickiego; 29.05.2020, tamże obs. 2 exx. w trakcie wygrzyzania się; 07.06.2020 – żerowiska w wywrocie *P. tremula*, Park Ludowy; 17.06.2020, 1 ex. na pniu *P. nigra*, Park Ludowy; 28.06.2020, 1 ex. w locie, zadrzewienie wokół stawu Haldex; 08.07.2020, żerowiska w złomie *P. tremula*, zadrzewienie między linią kolejową a Kotłomontażem w Bytkowie; 03.06.2021, żerowiska w posuszu *P. nigra*, Lasek na Hałdzie, 19.12.2020, larwa pod korą wałka *P. tremula*, zadrzewienie wokół stawu Rzęsa; 16.06.2021, żerowiska i otwory wylotowe w posuszu *Ulmus laevis* PALL., Park Pszczelnik, 30.06.2021, 1♂ na sęgu drewna liściastego, na skraju Bażantarni; 02.07.2021, 4 exx. na pniu uschniętego *Acer platanoides*, na skraju Parku Pszczelnik; 04.07.2021, 5 exx. na pniu ściętej *Populus nigra*, na skraju Parku Ludowego; 11.07.2021, 1♂ i 1♀ na kłodzie *P. tremula*, na skraju zadrzewienia wokół parkingu TIR w Bańgowie, 1 ex. w locie, na obrzeżu Brynickiej Terasy; w/w obs. et leg. WS & WTS.

Wielokrotnie obserwowano stare oraz czynne żerowiska w wywrotach, złomach i posuszu *Populus tremula*, *Populus nigra* i jego euroamerykańskich mieszańców we wszystkich dzielnicach Siemianowic Śląskich. Obserwowano również rójkę na drewnie innych gatunków, w tym *Acer platanoides* oraz *Ulmus laevis*.

Ryc. 7. Samica drzeworadka topolowego *Xylotrechus rusticus* na korze osiki (fot. LK).

Fig. 7. Female of *Xylotrechus rusticus* on bark of aspen (photo LK).

***Clytus arietis* (LINNAEUS, 1758) [biegowiec osowaty]**

26.05.2008, 1♂ ex cult. z żerowiska w konarze *U. laevis*, pobranego 17.05.2008 w Bażantarni, leg. WTS; 10.05.2012, 1♂ ex cult. z żerowiska w gałęzi *U. laevis*, pobranej 17.04.2012 w Bażantarni, leg. WTS; 10.02.2013, 1♀ ex cult. z żerowiska w gałęzi *U. laevis*, pobranej 04.11.2012 w Bażantarni, leg. WTS; 05.06.2019, 1♂ na *Aegopodium podagraria* na łące na skraju Parku Górnik, leg. WS; 29.05.2020, 1♂ ex cult. z gałęzi *Quercus rubra* L., pobranej 26.09.2019 na zadrzewionej Hałdzie po Szybie Północnym; 18.05.2020, 1 ex. na liściu *Populus tremula* na Hałdzie po Szybie Północnym; 01.06.2020, 1♂ z otrząsania *Crataegus monogyna* w zadrzewieniu Hałdy po Szybie Północnym; 03.06.2020, 2 exx. na słupku grodzieńowym w rejonie stawu Rzęsa; 07.06.2020, 1♂ na *A. podagraria* w Lasku na Hałdzie, 1♀ na kłodzie *Populus nigra* na skraju Parku Ludowego; 24.06.2020, 1♂ na *Chaerophyllum aromaticum* na skraju Parku Ludowego; 31.05.2021, 1♂ na *Cornus sanguinea* na obrzeżu Kępy Michałkowskiej; 03.06.2021, 1♂ z otrząsania *Padus serotina* na obrzeżu Bażantarni; 04.06.2021, 1♂ ex cult. z gałęzi *Q. rubra*, pozyskanej 04.06.2021 w zadrzewieniu Hałdy po Szybie Północnym, w/w obs. et leg. WS & WTS; 27.06.2021, 1♂ w locie na obszarze Lasku Bytkowskiego, obs. LK.

Lamiinae LATREILLE, 1825

Acanthocinus aedilis (LINNAEUS, 1758) [tycz cieśla]

21.04.2013, 1♀, 1♂ na pniu posuszu *Pinus strobus* w Bażantarni, leg. WS.

Acanthocinus griseus (FABRICIUS, 1793) [tycz mniejszy]

18–19.05.2020, 2♂♂ ex cult. z fragmentu konaru *Pinus strobus*, pobranego 10.05.2020 w Bażantarni; 27.05.2021, liczne larwy pod korą wywrotu *P. strobus* w Bażantarni, obs. et leg. WS & WTS.

Leiopus linnei WALLIN, NYLANDER & KWAMME, 2009 [capoń dębowy]

12.05.1997, 3 exx. ex cult. z gałęzi *Quercus robur*, pobranej 01.03.1997 w Bażantarni; 10–30.05.2012, 2 exx. ex cult. z gałęzi *Ulmus laevis*, zebranych 17.04.2012 w Bażantarni; 22.05.2013, 3 exx. ex cult. z gałęzi *Quercus robur*, pobranej 21.04.2013 w Bażantarni; 05.06.2018, 1 ex. z otrząsania gałęzi *Q. robur* w zadrzewieniu Hałdy po Szybie Północnym; 09.06.2018, 2 exx. z otrząsania gałęzi *Q. robur* w Bażantarni; 27.05.2019, 1 ex. z otrząsania gałęzi *Q. robur* w Bażantarni; 27.05.2020, 1 ex. z otrząsania uschniętego *Carpinus betulus* w Bażantarni; 07.06.2020, liczne żerowiska (stwierdzono pojedyncze otwory wylotowe i larwy) w rozkutyj przez dzięcioły cienkim posuszu *Q. robur* w Parku Ludowym; 30.06.2021, żerowiska w cienkim posuszu *Q. robur* w Bażantarni; obs. et leg. WS & WTS.

Capoń dębowy, podobnie jak kolejny bliźniaczy gatunek, jest tylko lokalnie liczny. Najczęściej obserwowany na dębach.

Leiopus nebulosus (LINNAEUS, 1758) [capoń mglisty]

30.10.2006, 1 ex. ex cult. z gałęzi pobranych 26.04.2006 w Lasku Bytkowskim, leg. LK; 04.06.2005, 1 ex. na złomie *Betula pendula* w Bażantarni; 25.04.2009, 1 ex. ex pupa z *B. pendula*; 19.05.2009, 3 exx. ex cult. z żerowiska w złomie *B. pendula*, pobranego 22.04.2009 w Bażantarni; 06–11.04.2011, 4 exx. ex cult. z odłamanej gałęzi *Fagus sylvatica*, pobranej 03.03.2011 w Parku Górnik; 11.06.2012, 1 ex. ex cult. z gałęzi *Quercus robur*, pobranej 25.03.2012 w Bażantarni; 22.05.2013, 2 exx. ex cult. z gałęzi *Q. robur*, pobranej 21.04.2013 w Bażantarni; 09.06.2018, 1 ex. z otrząsania cienkich gałązek *Q. robur* w Bażantarni; 27.05.2019, 1 ex. na pniu martwej wejmutki *Pinus strobus* w Bażantarni; 31.05.2019, 1 ex. otrząśnięty z cienkiego złomu *B. pendula* w zadrzewieniach Hałdy po Szybie Północnym; 31.05.2021, 1 ex. otrząśnięty z gałęzi *Malus domestica* na obrzeżu Michałkowickiej Kępy; 27.08.2021, kilka larw w żerowisku pod korą martwicy pnia *Acer tataricum ginnala* (MAXIM.) Wesm. w pobliżu Michałkowickiej Kępy (oznaczenie prawdopodobne, jeszcze w hodowli), w/w obs. et leg. WS & WTS.

Exocentrus lusitanus (LINNAEUS, 1767) [bierka lipowa]

11.06.2012, 2 exx. ex cult., Bażantarnia; 04.06.2013, 3 exx. ex cult., Bażantarnia; 01.07.2018, 3 exx., Bażantarnia, 13.07.2018, stare żerowiska w obłamanej gałęzi w Parku Górnik; 05.06.2019, 1 ex. w Parku Górnik; 22.05–05.06.2020, 15 exx. ex cult., Sadzawki; 22–29.05.2020, 8 exx. ex cult., okolice Skweru Laura; 17.07.2020, 1 ex. w locie, Michałkowice; 03.06.2021, 5 exx. ex cult., Park Miejski; 05.12.2020, pojedyncze żerowiska, Michałkowice; 25.03.2021, żerowiska, Park Pszczelnik; 28.04.2021, żerowiska, Bańgów; 29.06.2021, 2 exx. ex cult., Lasek Bytkowski; 02.07.2021, 1 ex., Bażantarnia; wszystkie obs. WS; 02.06.2021, 1 ex., ad lucem w Bytkowie, leg. LK.

Ten monofag lipowy spotykany jest lokalnie dość licznie, szczególnie w Michałkowicach, w Bażantarni, w Parku Pszczelnik oraz w Parku Miejskim. W centrum miasta odnotowano wiele zasiedlonych cienkich gałęzi lipowych przez larwy tego gatunku.

Exocentrus punctipennis MULSANT & GUILLEBEAU, 1856 [bierka wiązowa]

10-30.05.2012, 3 exx. ex cult. z gałęzi *Ulmus laevis*, zebranych 17.04.2012 w Bażantarni; 09.04.2013, 5 exx. ex cult. z gałęzi *U. laevis*, pobranej 04.11.2012 w Bażantarni; 04.06.2013, 2 exx. ex cult. z gałązki *U. laevis*, pobranej 21.04.2013 w Bażantarni, leg. WTS; 29.05.2020, 10 exx. ex cult. z gałęzi *U. laevis*, pobranej 28.04.2020 w Bażantarni; obs. et leg. WS & WTS; 21.06.2019, 1 ex., ad lucem, Bytków, leg. LK.

Pogonocherus fasciculatus (DE GEER, 1775) [kozulka sosnowka]

30.06.1997, 1♂ ex cult. z gałęzi *Picea abies*, pobranej 01.03.1997 w Bażantarni; 09.10.2018, żerowiska w gałęziach posuszu *Picea pungens*, obrzeża Parku Górnik; 03.04.2019, liczne żerowiska, 1♂ ex cult. z gałęzi *Pinus nigra*, Michałkowice; 19.11.2020, żerowiska w cienkiej gałęzi *P. abies*, Michałkowice; obs. et leg. WS & WTS.

Pogonocherus hispidus (LINNAEUS, 1758) [kozulka kolcokrywka]

01.07.2018, 1 ex. z otrząsania gałęzi *Padus serotina* w Bażantarni; 13.07.2018, 2 exx. z otrząsania gałęzi *P. serotina* w Bażantarni; 27.05.2019, 1 ex. z otrząsania gałęzi *Quercus robur* w Bażantarni; 04.05.2020, 1 ex. z otrząsania pędów *Rosa canina*, ogródki działkowe w Michałkowicach; 17.05.2020, 1 ex. z otrząsania gałęzi *Crataegus monogyna* w zadrzewieniu przy ujściu Rowu Michałkowickiego do Brynicy, 1 ex. z otrząsania *Sorbus aucuparia* w Sadzawkach; 14.05.2021, 1 ex. z otrząsania martwej gałęzi *Tilia cordata* w Bażantarni, 1 ex. z otrząsania gałęzi *C. monogyna* w Bańgowie; 31.05.2021, 2 exx. z otrząsania gałęzi *Malus domestica* na obrzeżu Michałkowickiej Kępy, 1 ex. z otrząsania gałęzi *C. monogyna* na skraju Parku Ludowego; 03.06.2021, 1 ex. z otrząsania gałęzi *C. monogyna* na skraju Lasku na Hałdzie, 1 ex. z otrząsania gałęzi *M. domestica* na obrzeżu Lasku Bytkowskiego, 1 ex. z otrząsania gałęzi *M. domestica* na południowym obrzeżu Parku Pszczelnik; w/w obs. et leg. WS & WTS.

Gatunek obserwowany corocznie we wszystkich dzielnicach, szczególnie w Bańgowie i Michałkowicach, jednak zwykle pojedynczo.

Anaesthetis testacea (FABRICIUS, 1781) [rypiak gałązkowiec]

31.05.2018, 2 exx. z otrząsania cienkich gałązek *Quercus robur*; 2-5.06.2018, 5 exx. z otrząsania cienkich gałązek *Q. robur*; 1-20.12.2018, 10 exx. ex cult. z pozyskanych gałązek *Q. robur*; 09.06.2018, 1 ex. z otrząsania cienkich gałązek *Q. robur* w Bażantarni; 7-9.06.2019, 4 exx. z otrząsania gałązek *Q. robur*, 1 ex. na liściu *Q. robur*, 1 ex. na martwicy pnia *Q. robur* na skraju zadrzewionej Hałdy po Szybie Północnym; 28.05.2020, 1 ex. na liściu *Q. robur* na skraju zadrzewionej Hałdy po Szybie Północnym; 03.10.2020, 1 larwa w żerowisku w cienkiej gałązce *Salix caprea* w Michałkowicach; 27.06.2021, 1 ex. z otrząsania suchej gałązki *Quercus rubra* w zadrzewieniu Hałdy po Szybie Północnym; w/w obs. et leg. WS & WTS.

Gatunek zaobserwowany jako dość liczny jedynie na skraju zrekultywowanej Hałdy po Szybie Północnym po zasiedleniu cienkich gałązek dębów *Quercus robur*, opalonych przez pożar wiosną 2017 roku.

Saperda carcharias (LINNAEUS, 1758) [rzemlik topolowiec]

05.08.1993, 1♀ na odroście od pnia po ściętej osice na skraju Lasku Bytkowskiego, czynne żerowiska w młodych osikach koło stawu Rzęsa; 17.05.2020, żerowiska w pniaku po ściętej osice *Populus tremula* w zadrzewieniu przy ujściu Rowu Michałkowickiego do Brynicy oraz na terenie Brynickiej Terasy w dzielnicy Przełajka; 27.05.2020, żerowisko w pniaku po ściętej osice *P. tremula*, Bażantarnia; 11.06.2020, żerowiska w karpie *P. tremula*, na skraju Hałdy po Szybie Północnym; 28.04.2021, żerowisko w posuszu *P. tremula*,

zadrzewienie wokół parkingu TIR w Bańgowie; 31.07.2021, 1♂ martwy na skraju Bażantarni od strony Stawu Rzęsa; w/w obs. WS & WTS.

Saperda perforata (PALLAS, 1773) [rzemlik punktowany]

05.06.1999, 3 exx. na pniu i liściach wywrotu *Populus tremula* w Bażantarni; 01.05.2009, 3 exx. ex pupa pobranych 22.04.2009 z kilku wywrotów i złomów *P. tremula* w Bażantarni, leg. WS; 17.05.2020, żerowiska i otwory wylotowe na wywrocie *P. tremula* na skraju Brynickiej Terasy; obs. WS & WTS.

Saperda populnea (LINNAEUS, 1758) [rzemlik osikowiec]

29.05.1994, 1♂ na liściu *Populus tremula*, w Lasku Bytkowskim; 17.05.2020, żerowiska rozkute przez dzięcioła na gałęziach *P. tremula*, na Brynickiej Terasie; 22.05.2020, liczne czynne żerowiska i wiele otworów wylotowych w pędach *P. tremula*, na Hałdzie po Szybie Północnym; 01.06.2020, 1 larwa wydobyta z gałęzi *P. tremula*, na obrzeżu Parku Górnik; 02.06.2020, 1♂ na liściu *P. tremula*, na Hałdzie po Szybie Północnym; 18.08.2021, żerowiska w pędach *P. tremula*, na skraju Bażantarni; w/w obs. et leg. WS.

Gatunek dawniej liczny, obecnie obserwowany sporadycznie.

Saperda scalaris (LINNAEUS, 1758) [rzemlik plamisty]

18.06.1995, 5 exx. wydobyto z kolebek poczwarkowych w pniaku *Cerasus* sp., na terenie ogródków na skraju Alp Wełnowieckich, leg. BS; 07.03.1998, 2 exx. ex cult. ze złomu *Salix caprea*, 1 ex. ex cult. z żerowiska w posuszu *Alnus glutinosa*, pobranego 02.01.1998, w Bażantarni; 08.05.1999, 1 ex. ex cult. z fragmentu zasiedlonego złomu *S. caprea*, pobranego 24.04.1999 oraz 1 ex. ex cult. z fragmentu wywrotu *A. glutinosa*, pobranego 03.04.1999, w Bażantarni, leg. WS; 10.05.2001, 1♂ zwabiony do światła w mieszkaniu w Bytkowie, leg. LK; 12.05.2005, 1 ex. w locie, na skraju Lasku Bytkowskiego; 26.05.2008, 2 exx. ex pupa z żerowisk w wywrocie *S. caprea*, w Bażantarni; 03.04.2012, 2 exx. ex cult. z fragmentu *S. caprea*, pobranego 29.01.2012, w Bażantarni; 22.05.2013, 4 exx. ex cult. z larw wydobytych 21.04.2013 z kilku wywrotów i złomów *S. caprea* i *Quercus robur*, w Bażantarni; 03.06.2020, żerowiska i kilka otworów wylotowych w posuszu *A. glutinosa*, w zadrzewieniu koło stawu Haldex; 07.06.2020, żerowiska i kilka otworów wylotowych w posuszu *A. glutinosa*, w Lasku na Hałdzie w dzielnicy Bytków; 21.12.2020, żerowiska i wiele otworów wylotowych w 2 uschniętych *A. glutinosa* oraz żerowiska z larwami w posuszu *A. glutinosa* w północnej części Parku Pszczelnik; 17.03.2021, żerowiska w posuszu *A. glutinosa* w Parku Pszczelnik; w/w obs. et leg. WS & WTS;

Gatunek lokalnie liczny, najczęściej stwierdzany w wyniku prowadzenia hodowli, jako imago spotykany sporadycznie.

Menesia bipunctata (ZUBKOV, 1829) [kozinka kruszynowa]

27.05.2019, żerowiska w martwych pędach *Frangula alnus* w Bażantarni [CA67]; 17.05.2020, 1♂ zebrany z liścia *F. alnus* przy ujściu Rowu Michałkowickiego do Brynicy w dzielnicy Przełajka, obs. et leg. WS & WTS.

Stenostola ferrea (SCHRANK, 1776) [obwężyn lipowiec]

12.05.1997, 1 ex. ex cult. z gałęzi *Tilia cordata*, pobranej 01.03.1997 w Bażantarni; 28.03.2012, 1 ex. ex cult. z gałęzi *T. cordata*, pobranej 25.03.2012 w Bażantarni; 05.05.2019, 1 ex. ex cult. z gałęzi *T. cordata*, pobranej 13.07.2018 w Parku Górnik; 28.02.2020, żerowisko w obłamanej gałęzi *T. cordata* w zadrzewieniu w Bytkowie; 17.05.2020, żerowisko w gałęzi *T. cordata* w zadrzewieniu na terenie Sadzawek; 17.11.2020, żerowisko z larwami w obłamanej gałęzi *T. cordata* w Parku Miejskim; 17.03.2021, żerowisko w obłamanej gałązce *T. cordata* w Parku Pszczelnik; w/w obs. et leg. WS & WTS.

Tetrops praeustus (LINNAEUS, 1758) [lilipucik naśliwiec]

04.06.2021, 2 exx. ex cult. z żerowiska w gałązce *Malus domestica*, pobranego 19.05.2021, w Parku Pszczelnik, leg. WS & WTS.

Tetrops gilvipes adlbaueri LAZAREV, 2012 [lilipucik czeremchowiec]

11.05.2019, 1 ex., zadrzewienie wokół parkingu TIR w Bańgowie, 2 exx. z otrząsania gałęzi *Crataegus monogyna*, na skraju Bażantarni; 17.05.2019, 1 ex. z otrząsania gałęzi *C. monogyna*, na skraju zadrzewienia Hałdy po Szybie Północnym; 27.05.2019, 1 ex. z otrząsania gałęzi *C. monogyna*, w Bażantarni; 10.05.2020, 1 ex. z otrząsania kwitnących gałęzi *Sorbus aucuparia*, na skraju Bażantarni, 1 ex. na liściu *S. aucuparia*, w Parku Górnik; 17.05.2020, 1 ex. z otrząsania *S. aucuparia*, zadrzewienie w rejonie Sadzawek; 27.05.2020, 1 ex. z otrząsania *Frangula alnus*, w Bażantarni; 26.07.2020, żerowisko w gałązce *Malus* sp., na obrzeżu Michałkowickiej Kępy; 27.05.2021, 1 ex. na upatrzonego na liściu *C. monogyna*, na skraju Bażantarni; leg. WS & WTS.

Podgatunek bliźniaczy do poprzedniego gatunku, niedawno wykazany z terenu Polski (KURZAWA *et al.* 2020). W Siemianowicach Śląskich obserwowany pojedynczo w niemal wszystkich dzielnicach miasta, nieco liczniejszy w głogowym ekotonie w Bażantarni.

Tetrops starkii CHEVROLAT, 1859 [lilipucik jesionowy]

19.05.2019, 1♂ ex cult. z żerowiska w gałązce *Fraxinus excelsior*, pobranej 18.04.2019, przydrożne zadrzewienie w Michałkowicach, leg. WS.

Oberea oculata (LINNAEUS, 1758) [dłużynka dwukropkowa]

05.08.1993, 1♂ w locie koło *Salix caprea*, na skraju Lasku Bytkowskiego, 1♀ podczas składania jaj na pędzie *Salix caprea*, na terenie ogródków na skraju Alp Wełnowieckich, obs. WS; 11.06.2020, żerowiska w pędzie *S. caprea* w zadrzewieniu *S. caprea*, na skraju Hałdy po Szybie Północnym, obs. WS.; 24.07.2020, 1♂, 1♀ na pędach *Salix fragilis*, na skraju zadrzewienia wokół stawu Rzęsa, żerowisko z otworem wylotowym na *Salix* sp., na skraju Bażantarni, obs. WTS & WS; 03.10.2020, żerowisko w cienkim pędzie *S. caprea*, zadrzewienie w Michałkowicach na granicy z Dąbrówką Wielką, obs. et leg. WS & WTS.

Phytoecia affinis (HARRER, 1784) [ziolarka baldaszkowa] (Ryc. 8)

01.06.2011, 6 exx. na *Chaerophyllum aromaticum* i *Anthriscus sylvestris*, w Bańgowie; 27.05.2019, 1 ex. na liściu *Ch. aromaticum*, w Bażantarni, 2 exx. na *Ch. aromaticum*, na terenie Hałdy po Szybie Północnym; 31.05.2019, 4 exx. na *Ch. aromaticum*, na terenie Hałdy po Szybie Północnym; 02-08.06.2019, 7 exx. na *Ch. aromaticum*, na terenie Hałdy po Szybie Północnym; 05-09.06.2019, 12 exx. na *Ch. aromaticum* oraz po 1 ex. na *Aegopodium podagraria* i *Heraclium sphondylium* L., na skraju Parku Górnik; 01.06.2020, 3 exx.; 10.06.2020, 2 exx. na *Ch. aromaticum*, na terenie Hałdy po Szybie Północnym; 11.06.2020, 1 ex. na *Ch. aromaticum*, na skraju Bażantarni; 28.06.2020, 1 ex. na *Ch. aromaticum*, przy ujściu Rowu Michałkowickiego do Brynicy na terenie Przełajki; 01.07.2020, 2 exx. na *Ch. aromaticum*, na terenie Hałdy po Szybie Północnym; 27.05.2021, 1 ex. na *Ch. aromaticum*, na terenie Hałdy po Szybie Północnym; 03.06.2021, 1 ex. na *Ch. aromaticum*, w Bańgowie; 04.06.2021, 1 ex. na *Pastinaca sativa* L., na skraju hałdy w Michałkowicach; 06.06.2021, 2 exx. na *P. sativa*, na skraju hałdy w Michałkowicach; 01.07.2021, 1 ex. na *Ch. aromaticum*, na skraju stawu Rzęsa; 02.07.2021, 1 ex. na *Ch. aromaticum*, w Bańgowie oraz 3 exx. na *Ch. aromaticum*, na skraju Bażantarni; 11.07.2021, 1 ex. na *Ch. aromaticum*, na terenie Hałdy po Szybie Północnym; w/w obs. et leg. WS & WTS.

Gatunek lokalnie liczny w obrębie płątów *Chaerophyllum aromaticum*, szczególnie w dzielnicach Bańgów i Michałkowice. Gatunek niedawno potwierdzony z terenu Śląska

Ryc. 8. Ziolarka baldaszkowa *Phytoecia affinis* na liściu świerząbka korzennego (fot. WS).

Fig. 8. *Phytoecia affinis* on the leaf of *Chaerophyllum aromaticum* (photo WS).

Górnego (sensu BURAKOWSKI *et al.* 1990), w tym z Siemianowic Śląskich (SZCZEPAŃSKI & SZCZEPAŃSKI 2019). Powyżej podajemy wybrane obserwacje tego gatunku.

***Phytoecia coerulescens* (SCOPOLI, 1763) [ziolarka żmijowcowa] (Ryc. 9)**

01.06.2011, 3 exx., Bańgów; 05.06.2015, 10 exx.; 29.06.2016, 1 ex.; 27.05.2017, 2 exx.; 19.06.2017, 5 exx.; 14.05.2018, 2 exx.; 24.05-06.06.2018, 11 exx., Hałda po Szybie Północnym; 09.06.2018, 2 exx., Bańgów; 27.05.2019, 3 exx.; 27.05.2019, 3 exx.; 31.05.2019, 4 exx.; 02-08.06.2019, 7 exx.; 18.05.2020, 1 ex.; 23.05.2020, 1 ex.; 28.05.2017, 1 ex.; 02.06.2020, 10 exx. na *Echium vulgare* i pojedynczo na *Tanacetum vulgare*, Hałda po Szybie Północnym; 10.06.2020, 3 exx. na *T. vulgare*, Hałda po Szybie Północnym; 11.06.2020, 10 exx.; 02.07.2020, 2 exx. na *Echium vulgare*; 04.06.2021, 1 ex. na *T. vulgare*; 06.06.2021, 3 exx. na *E. vulgare*, Hałda po Szybie Północnym; w/w obs. et leg. WS & WTS; 09.05.2016, 1 ex. na *E. vulgare*, Bytków, leg. LK.

Gatunek ściśle związany z *Echium vulgare*, ale imagines obserwowano również na *Tanacetum vulgare*, dlatego tylko lokalnie liczniejszy w obrębie stanowisk stosunkowo suchych, najczęściej na nasypach kolejowych i na zreultywowanych hałdach.

***Phytoecia ictérica* (SCHALLER, 1783) [ziolarka pasternakówka] (Ryc. 10)**

27.05.2019, 3 exx. na *Pastinaca sativa*; 31.05.2019, 2 exx. na *P. sativa*; 02-06.06.2019, 11 exx. na *P. sativa*; 02.06.2020, 5 exx. na *P. sativa* i pojedynczo na *Tanacetum vulgare*; 06.06.2021, 1 ex. na *P. sativa*, Hałda po Szybie Północnym, obs. et leg. WS & WTS.

Gatunek nieliczny, w ostatnich latach obserwowany corocznie tylko na hałdzie w Michałkowicach, głównie na płatach pasternaku *Pastinaca sativa*. Niedawno podany został jako nowy dla Śląska Górnego (SZCZEPAŃSKI & SZCZEPAŃSKI 2019).

Ryc. 9. Ziolarka żmijowcowa *Phytoecia coerulescens* na pędzie żmijowca (fot. WS).
Fig. 9. *Phytoecia coerulescens* on the stem of viper's bugloss (photo WS).

Ryc. 10. Ziolarka pasternakówka *Phytoecia icterica* na liściu pasternaka (fot. PN).
Fig. 10. *Phytoecia icterica* on the leaf of parsnip (photo PN).

Agapanthia villosviridescens (DE GEER, 1775) [zgrzytnica zielonkawowłosa]

18.05.2015, 1♀, Michałkowice; 19.05.2018, 1♂, Michałkowice, 1♂, Bańgów; 28.05.2018, 1♂, Michałkowice; 03.06.2018, 1♂, 06.06.2018, 1♀, Michałkowice; 27.05.2019, 1♂, Bażantarnia; 02.06.2019, 1♂, Hałda po Szybie Północnym; 05.06.2019, 1♀, 1♂, Park Górnik; 17.05.2020, 1♂, Sadržawki; 15.06.2020, 1♂, Bażantarnia; 31.05.2021, 1♂, Michałkowicka Kępa; 03.06.2021, 1♂, Lasek na Hałdzie, 1♂, Lasek Bytkowski, 1♂, Park Pszczelnik, 1♂, przy stawie Remiza; 29.06.2021, 1♂, Michałkowice, 1♂, Przełajka; w/w obs. WS & WTS.

Gatunek został stwierdzony we wszystkich dzielnicach, choć zwykle pojedynczo, obserwowany głównie na pokrzywach *Urtica dioica*.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W trakcie badań nad kózkowatymi Siemianowic Śląskich wykazano 60 gatunków, z czego 1 gatunek (*Hylotrupes bajulus*) został oznaczony jedynie na podstawie żerowisk. Ponadto z terenu miasta został wykazany *Nathrius brevipennis* – gatunek do Polski sporadycznie zawlekany (BURAKOWSKI *et al.* 1990). Nie stwierdzono nowych dla Śląska Górnego, natomiast wykazano kilka rzadkich w tym regionie gatunków, m.in. *Stictoleptura scutellata*, *Phytoecia affinis*, *P. coeruleascens*, *P. icterica*, *Anaesthetis testacea*, *Obrium cantharinum* oraz *Tetrops starkii*.

W porównaniu z dotychczas przebadanymi pod kątem kózkowatych miastami, liczba gatunków wykazanych z Siemianowic Śląskich (61 gat.) jest bardziej zbliżona do liczby gatunków wykazanych z Rzeszowa – ponad 50 gatunków (Olbrycht 2004). Natomiast w większych miastach naszego kraju liczba ta jest znacznie większa, tj. Wrocław – 88 gatunków (SZCZEPAŃSKI *et al.* 2017, SZCZEPAŃSKI & HERCZEK 2019) i Warszawa – 79 gatunków (GÓRSKI 2004).

Przeprowadzona waloryzacja dzielnic Siemianowic Śląskich pod kątem kózkowatych przedstawia się następująco: Bańgów – 51 gatunków, w tym w Bażantarni (BaB) 50 gat. i w zadrzewieniach tej dzielnicy (BZ) 17 gat.; Michałkowice – 42 gatunki, w tym w części parkowej (MP) 24 gat. i w części zadrzewieniowej (MZ) 39 gat., Centrum – 26 gatunków, w tym w Lasku Bytkowskim (CLB) 19 gatunków, w części parkowej (CP) 22 gat. oraz w części zadrzewieniowej (CZ) 14 gat.; Bytków (BZ) – 25 gatunków; Przełajka (PZ) – 13 gatunków. We wszystkich dzielnicach Siemianowic Śląskich stwierdzono występowanie jedynie 8 gatunków: *A. villosviridescens*, *A. moschata*, *D. collaris*, *G. ruficornis*, *L. quadrifasciata*, *P. hispidus*, *P. livida* i *X. rusticus*. Dwa kolejne gatunki, *S. melanura* i *E. lusitanus*, zostały stwierdzone niemal we wszystkich dzielnicach (Tab. 1).

Zaskakująco bogaty jest zestaw gatunków związanych z zadrzewieniami przydrożnymi, pomimo dużej dbałości o ich stan sanitarny (usuwanie martwych gałęzi, zabezpieczanie martwic), w których stwierdzono żerowiska 13 gatunków. Takimi charakterystycznymi dla Siemianowic Śląskich gatunkami są bez wątpienia *Anisarthron barbipes* i *Rhamnusium bicolor*, zasiedlające martwice przydrożnych kasztanowców i klonów oraz *Xylotrechus rusticus*, zasiedlający przydrożne topole. Ze względu na miejscami dość ruderalny charakter miasta istotny udział mają tutaj gatunki związane w fazie larwalnej z roślinnością zielną, tj. *A. villosviridescens*, *P. affinis*, *P. coeruleascens* i *P. icterica* oraz z topolami, tj. *X. rusticus*, *D. collaris*, *S. carcharias*, *S. populnea*, *S. perforata*, *O. cantharinum*. Również zaskakująco wiele gatunków związanych jest z drzewami iglastymi, tj. *S. buprestoides*, *R. inquisitor*, *O. brunneum*, *M. minor*, *A. rusticus*, *A. striatum*, *S. rubra*, *A. aedilis*, *A. griseus*, *T. gabrieli*, *T. fuscum*, *P. fasciculatus*, *C. aeneum*, *C. violaceum*, pomimo śladowego ich udziału

w składzie gatunkowym drzewostanów i zadrzewień Siemianowic Śląskich. Brak nasadzeń drzew iglastych może w dość krótkim czasie ograniczyć populacje gatunków związanych z nimi pokarmowo. Populacje gatunków związanych pokarmowo z dębami, m.in. *X. antilope*, *P. arcuatus*, *P. detritus*, *A. testacea*, *P. testaceus*, *L. linnei*, *P. sanguineum*, są generalnie lokalne i nieliczne. W przypadku kózkowatych opalone drzewa stają się dogodnym materiałem do zasiedlenia, czego przykładem może być grupa 3 dębów szypułkowych *Quercus robur* zasiedlonych bezpośrednio po wiosennym pożarze w 2017 r. przez wielogatunkowy zespół szkodników wtórnych, w tym przez 6 gatunków kózkowatych (Ryc. 11).

Przeprowadzona waloryzacja poszczególnych biotopów z jednej strony potwierdziła rolę obszarów leśnych jako refugium dla kózkowatych – 50 gatunków stwierdzonych na obszarze Bażantarni i terenów przyległych. Z drugiej jednak strony wykazała ona istotną rolę obszarów silnie zmienionych w wyniku antropopresji, takich jak poprzemysłowe hałdy czy nasypy nieczynnej kolei piaskowej, np. na terenie niewielkiej powierzchniowo Hałdy po Szybie Północnym w Michałkowicach wykazano aż 23 gatunki. Najuboższe gatunkowo są tereny zagospodarowane, takie jak parki miejskie (27 gatunków), zadrzewienia przydrożne i osiedlowe (22 gatunki) i rodzinne ogrody działkowe (13 gatunków). Powodem niskiej liczby gatunków zaobserwowanych w tych biotopach wydają się być coroczne prace porządkowo-sanitarne.

Analiza obfitości i częstości występowania kózkowatych stwierdzonych na terenie miasta wyodrębniła 4 grupy gatunków. Najwięcej, bo aż 38 gatunków przyporządkowano do grupy nielicznych-rzadkich, znaczący udział (15 gat.) miały również gatunki nieliczne-częste, jedynie 7 gatunków zaklasyfikowano jako liczne, z czego 4 do kategorii licznych-częstych, a 3 do licznych-rzadkich (Tab. 1).

Stwierdzono występowanie 15 antofilnych gatunków kózkowatych na kwiatostanach 23 gatunków roślin, głównie *Aegopodium podagraria* (10 gat.), *Chaerophyllum aromaticum*, *Crataegus monogyna*, *Cornus sanguinea*, *Aruncus dioicus* i *Daucus carota* (po 5 gatunków).

Zaobserwowano następujące zjawiska zagrażające populacjom kózkowatych na terenie Siemianowic Śląskich. Z jednej strony nasilił się w ostatnich latach proces zagospodarowywania tzw. nieużytków, zarówno rolnych i łąkowych jak i poprzemysłowych, na skutek budowy nowych szlaków komunikacyjnych, domów jednorodzinnych i osiedli mieszkaniowych oraz magazynów i zakładów (specjalne strefy ekonomiczne), głównie w dzielnicach Bytków, Michałkowice i Bańgów. Dla przykładu, naturalna łąka na skraju Parku Górnik na której stwierdzono występowanie 9 gatunków kózek, w tym 7 antofilnych i 2 związanych pokarmowo z roślinami zielnymi, została w 2020 roku zlikwidowana z powodu budowy drogi. Jednocześnie trwa proces rewitalizacji zaniedbanych parków i zadrzewień wokół stawów, gdzie usuwa się obłamane gałęzie i posusz, a więc likwiduje materiał łąkowy kózkowatych. Można temu zaradzić tworząc tzw. ostoje ksylobiontów (Ryc. 12). Nasilony proces inwestycyjny w Siemianowicach Śląskich może zagrażać lokalnym populacjom zwierząt, np. populacji chronionego chomika europejskiego, co sygnalizował SZCZEPAŃSKI (2018).

Autorzy spodziewają się jeszcze występowania innych gatunków znanych z terenu aglomeracji górnośląskiej, takich jak: *Oberea erythrocephala*, *Oberea linearis*, *Mesosa nebulosa*, *Mesosa curculionoides*, *Pachytodes cerambyciformis*, *Rutpela maculata*, *Strangalia attenuata*, *Stenurella bifasciata*, *Stenostola dubia*, *Gaurotes virginea*, *Clytus lama*, *Oplosia cinerea*, *Ropalopus macropus*, *Pedostrangalia revestita*, *Xylotrechus arvicola*, *Pogonocherus decoratus* i *Pogonocherus hispidulus*. W celu wykazania ich konieczne byłoby zastosowanie szerszej, niż wykorzystana w naszych obserwacjach, gamy metod badawczych,

Ryc. 11. Zadrzewiona Hałda po Szybie Północnym w Michalkowicach z grupą dębów *Quercus robur* opalonych przez wiosenny pożar i zasiedlonych w 2017 r. przez wielogatunkowy zespół kózkowatych (fot. WS).

Fig. 11. Tree-covered area of Hałda po Szybie Północnym in Michalkowice with a group of oaks *Quercus robur* tanned by a spring fire and inhabited in 2017 by a multi-species group of cerambycids (photo WS).

Ryc. 12. Fragment zadrzewienia na skraju Bażantarni pełniący funkcję ostoi ksyllobiontów (fot. WS).

Fig. 12. Xylobionts refuge on the edge of Bażantarnia Forest (photo WS).

takich jak pułapki barierowe czy pułapki Moerickego. Należałoby również intensyfikować hodowlę oraz odłowy na światło, które zastosowano tylko w niewielkim zakresie. Przy ich użyciu wyhodowano 19 gatunków oraz zaobserwowano przy sztucznym świetle zaledwie 5 gatunków: *E. lusitanus*, *E. punctipennis*, *O. cantharinum*, *P. testaceus* i *S. scalaris*.

PODZIĘKOWANIA

Dziękujemy Pawłowi Niemcowi za udostępnienie zdjęcia *Phytoecia icterica*.

PIŚMIENNICTWO

- BALON A. 1999. Walory przyrodnicze Siemianowic Śląskich. Mentor, Kraków, 55 pp.
- BALON A. 2005. Siemianowice Śląskie – Przyrodnicze ścieżki dydaktyczne po przemysłowej części województwa śląskiego. Kubajak, 143 pp.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1990. Cerambycidae i Bruchidae. *Katalog fauny Polski* 23(15): 1–235.
- DANILEVSKY M.L. 2020. (Ed.) Catalogue Of Palaearctic Coleoptera, Volume 6/1 Chrysomeloidea I (Vesperidae, Disteniidae, Cerambycidae). Revised and updated edition. Leiden/Boston: Brill, IXXII, 1–712.
- DOBROWOLSKI K. 1963. Próba analizy pojęcia „rzadki gatunek”. *Ekologia Polska*, B, 3: 207–212.
- GÓRSKI P. 2004. Kózkowate (Coleoptera: Cerambycidae) Warszawy. *Kulon* 9(2): 185–200.
- GÓRSKI J., TATUR-DYTKOWSKI J. 2015. Longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) of central Mazovia, Poland. *Baltic Journal of Coleopterology* 15(2): 107–127.
- HALOR A. 2000. Przewodnik Siemianowicki – Wędrówki po mieście i okolicy, pp. 12–15.
- KRUSZELNICKI L., SZCZEPAŃSKI W. 2003. Chrząszcze kózkowate (Coleoptera, Cerambycidae) Lasu Strachocińskiego we Wrocławiu zebrane w latach 1991–2003. *Acta entomologica silesiana* 11(1–2): 29–33.
- KURZAWA J., MIŁKOWSKI M., GUTOWSKI J.M. 2020. Nowe dane o taksonomii i rozmieszczeniu *Tetrops gilvipes* ssp. *adlbaueri* LAZAREV, 2012 oraz *Tetrops praeustus* (LINNAEUS, 1758) (Coleoptera: Cerambycidae). *Rocznik Muzeum Górnos Śląskiego w Bytomiu, Przyroda* 26(online013): 1–20. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4293285>.
- OLBRYCHT T. 2004. Rośliny żywicielskie wybranych gatunków chrząszczy kózkowatych (Coleoptera: Cerambycidae) na terenie Rzeszowa i okolic. *Zeszyty Naukowe Południowo-Wschodniego Oddziału Polskiego Towarzystwa Inżynierii Ekologicznej z siedzibą w Rzeszowie i Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego Oddział w Rzeszowie* 5: 27–31.
- OLBRYCHT T., BURY J., BABULA P. 2006. Kózkowate (Coleoptera, Cerambycidae) okolic Łańcuta. *Zeszyty Naukowe PTiE i PTG* 7: 81–86.
- PAWLOWSKI J. 1967. Chrząszcze (Coleoptera) Babiej Góry. *Acta Zoologica Cracoviensia* 12: 419–665.
- PLAN URZĄDZENIA LASU DLA NADLEŚNICTWA KATOWICE NA OKRES GOSPODARCZY OD 1 STYCZNIA 2010 R. DO 31 GRUDNIA 2019 R. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej (BULiGL) Oddział w Krakowie.
- SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE. 2014. Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe, pp. 43–60.
- STROJNY W. 1974. Cerambycidae (Coleoptera) Wrocławia w latach 1948-1973. *Polskie Pismo Entomologiczne* 44: 741–752.
- SZCZEPAŃSKI W.T. 2018. Populacja chomika europejskiego *Cricetus cricetus* (LINNAEUS, 1758) w Siemianowicach Śląskich (Polska) w 2009 roku oraz ocena zagrożeń. *Rocznik Muzeum Górnos Śląskiego w Bytomiu, Przyroda* 24(online 005): 1–20. <http://doi.org/10.5281/zenodo.2474735>.
- SZCZEPAŃSKI W., SZCZEPAŃSKI W.T. 2019. Nowe stanowiska wybranych gatunków z rodziny kózkowatych (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce południowo-zachodniej. *Acta entomologica silesiana* 27(online 012): 1–11. <http://doi.org/10.5281/zenodo.3249946>.
- SZCZEPAŃSKI W.T., SZCZEPAŃSKI W., CZERWIŃSKI S., WOŹNIAK A. 2017. Kózkowate (Coleoptera: Cerambycidae) Lasu Strachocińskiego we Wrocławiu zebrane w latach 2003-2016. *Rocznik Muzeum Górnos Śląskiego w Bytomiu, Przyroda* 23(online 003): 1–19. <http://doi.org/10.5281/zenodo.855294>.
- SZCZEPAŃSKI W.T., HERCZEK A. 2019. Kózkowate (Coleoptera: Cerambycidae) wybranych obszarów Natura 2000 górnej Odry. *Monographs of the Upper Silesian Museum* 11: 1–194.
- ŚLIWIŃSKI Z. 1961. Materiały do poznania kózek Polski (Coleoptera, Cerambycidae) ze szczególnym uwzględnieniem okolic Łodzi. *Fragmenta Faunistica* 8(36): 597–617.

Accepted: 30 January 2022; published: 23 February 2022

Licensed under a Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Tabela 1. Zestawienie liczebności poszczególnych gatunków Cerambycidae w Siemianowicach Śląskich; oznaczenia liczebności i częstości występowania: nieliczny-rzadki (n-r), nieliczny-częsty (n-c), liczny-rzadki (l-r), liczny-częsty (l-c), skróty: I – imagines, H – wyhodowane imagines, P – poczwarki, L – larwy, Ż – jednostkowe żerowiska; skróty poszczególnych obszarów patrz Ryc. 3.

Table 1. List of Cerambycidae species inventoried in Siemianowice Śląskie; abundance and frequency scale: not numerous-rare (n-r), not numerous-frequent (n-c), numerous-rare (l-r), numerous-frequent (l-c); abbreviations: I – imagines, H – imagines obtained from breeding, P – pupae, L – larvae, Ż – individual feeding grounds; abbreviations of particular areas see Fig. 3.

L.p. No.	Gatunek Species	Podstawa determinacji Basis of determination				Suma stwierdzeń Total number of observations	Suma stwierdzeń w poszczególnych obszarach Number of observations in particular areas								Średnia liczba na stanowisko Average abundance per locality	Liczebność i częstość występowania Abundance and frequency scale	UTM		
		I	H	L	Ż		PZ	BaZ	BZ	CLB	MZ	MP	CP	BaB				CZ	
1.	<i>Acanthocinus aedilis</i>	2				2									2	1	2,0	n-r	CA67
2.	<i>Acanthocinus griseus</i>	2	+	5		7									7	1	7,0	n-r	CA67
3.	<i>Agapanthia villosiviridescens</i>	19				19	1	1	1	8	2	2	1		2	9	2,1	n-c	CA57, CA67
4.	<i>Alosterna tabacicolor</i>	15				15	5	1	1	1	2	5			5	6	2,5	n-c	CA57, CA67
5.	<i>Anaesthetis testacea</i>	26	+	1	3	30				29					1	2	15,0	l-r	CA57
6.	<i>Anisarthron barbipes</i>	101	+	1	6	108				100	4	2	1	1	1	5	21,6	l-c	CA57
7.	<i>Arhopalus rusticus</i>	1				3									2	2	1,5	n-r	CA57, CA67
8.	<i>Aromia moschata</i>	23			28	51	1	1	3	34	2	3	1	3	1	9	5,7	n-c	CA57, CA67
9.	<i>Asenum striatum</i>	1				1									1	1	1,0	n-r	CA67
10.	<i>Callidium aeneum</i>	2	+	1		3									3	1	3,0	n-r	CA67
11.	<i>Callidium violaceum</i>	1				2									2	1	2,0	n-r	CA67
12.	<i>Clytus arietis</i>	16	+			16				1	1	5	3	2	4	6	2,7	n-c	CA57, CA67
13.	<i>Dinoptera collaris</i>	22				22	3	6	1	1	2	2	2	4	1	9	2,4	n-c	CA57, CA67
14.	<i>Exocentrus lusitanus</i>	42	+			45				1	1	2	1	2	14	9	5,6	n-c	CA57, CA67

L.p. No.	Gatunek Species	Podstawa determinacji Basis of determination				Suma stwierdzeń Total number of observations	Suma stwierdzeń w poszczególnych obszarach Number of observations in particular areas								Liczba stanowisk Number of localities N=9	Średnia liczba na stanowisko Average abundance per locality	Liczebność i częstość występowania Abundance and frequency scale	UTM		
		I	H	L	Ż		PZ	BaZ	BZ	CLB	MZ	MP	CP	BaB					CZ	
15.	<i>Exocentrus punctipennis</i>	21	+			21		1							20		2	10,5	n-r	CA57, CA67
16.	<i>Grammoptera abdominalis</i>	2	+			2									2		1	2,0	n-r	CA57
17.	<i>Grammoptera ruficornis</i>	210				210	4	1	5	51	93	13	3	6	6	34	9	23,3	l-c	CA57, CA67
18.	<i>Hylotrupes bajulus</i>					2				2							1	2,0	n-r	CA57
19.	<i>Leiopus linnei</i>	13	+			15				1	1				13		3	5,0	n-r	CA57, CA67
20.	<i>Leiopus nebulosus</i>	17	+	2		19				1	4	4			10		4	4,8	n-r	CA57, CA67
21.	<i>Leptura quadrifasciata</i>	17	+	1		18	1	1	1	1	4	3	1	5	1		9	2,0	n-c	CA57, CA67
22.	<i>Menesia bipunctata</i>	1				2	1								1		2	1,0	n-r	CA67
23.	<i>Molorchus minor</i>	3	+			6					2	1	2	1			4	1,5	n-r	CA57, CA67
24.	<i>Molorchus umbellatarus</i>	18				18					2	5			1		4	4,5	n-r	CA57
25.	<i>Oberea oculata</i>	4				6				1	2				2	1	4	1,5	n-r	CA57
26.	<i>Obrium brunneum</i>	5	+			6									3		2	3,0	n-r	CA57, CA67
27.	<i>Obrium cantharinum</i>	1				1											1	1,0	n-r	CA57
28.	<i>Phymatodes alni</i>	6				6									6		1	6,0	n-r	CA57, CA67
29.	<i>Phymatodes testaceus</i>	4	+			4									1		3	1,3	n-r	CA57

L.p. No.	Gatunek Species	Podstawa determinacji Basis of determination				Suma stwierdzeń Total number of observations	Suma stwierdzeń w poszczególnych obszarach Number of observations in particular areas							Liczba stanowisk Number of localities N=9	Średnia liczba na stanowisko Average abundance per locality	Liczebność i częstość występowania Abundance and frequency scale	UTM	
		I	H	L	Ż		PZ	BaZ	BZ	CLB	MZ	MP	CP					BaB
30.	<i>Phytoecia affinis</i>	148				148	1	26	1	95	14		11		6	24,7	l-c	CA57, CA67
31.	<i>Phytoecia coerulea</i>	86				86		5	1	80					3	28,7	l-r	CA57
32.	<i>Phytoecia icterica</i>	23				23				23					1	23,0	l-r	CA57
33.	<i>Plagionotus arcuatus</i>	11			2	13				3	5	5	5	3	3	4,3	n-r	CA57, CA67
34.	<i>Plagionotus detritus</i>	2			1	3				1		2	2	2	2	1,5	n-r	CA57
35.	<i>Pogonocherus fasciculatus</i>	2			2	4				1	2	1	1	3	3	1,3	n-r	CA57, CA67
36.	<i>Pogonocherus hispidus</i>	15				15	1	1	1	3	1	1	5	9	9	1,7	n-c	CA57, CA67
37.	<i>Prionus coriarius</i>	3			2	5				2	1	2	2	3	3	1,7	n-r	CA57, CA67
38.	<i>Pseudovadonia livida bicarinata</i>	424				424	28	19	1	304	22	2	43	4	9	47,1	l-c	CA57, CA67
39.	<i>Pyrrhidium sanguineum</i>	2				2						1	1	2	2	1,0	n-r	CA67
40.	<i>Rhagium inquisitor</i>	4		4		8				2			6	2	2	4,0	n-r	CA57, CA67
41.	<i>Rhagium mordax</i>	1				1						1		1	1	1,0	n-r	CA57
42.	<i>Rhannusium bicolor</i>	85			6	91		1	40	1	44	2	2	7	7	13,0	n-c	CA57, CA67
43.	<i>Saperda carcharias</i>	2			8	10	1	2		1	1		5	5	5	2,0	n-c	CA57, CA67

L.p. No.	Gatunek Species	Podstawa determinacji Basis of determination				Suma stwierżeń Total number of observations	Suma stwierżeń w poszczególnych obszarach Number of observations in particular areas									Liczba stanowisk Number of localities N=9	Średnia liczba na stanowisko Average abundance per locality	Liczebność i częstość występowania Abundance and frequency scale	UTM			
		I	H	L	Ż		PZ	BaZ	BZ	CLB	MZ	MP	CP	BaB	CZ							
44.	<i>Saperda perforata</i>	6	+		1	7										6			2	3,5	n-r	CA57, CA67
45.	<i>Saperda populnea</i>	2		1	13	16			1	11	1					2			5	3,2	n-c	CA57, CA67
46.	<i>Saperda scalaris</i>	20	+	1	5	26			2	1	1				4	13	5	6	4,3	n-c	CA57, CA67	
47.	<i>Spondylis buprestoides</i>	2			1	3				1						1			3	1,0	n-r	CA57, CA67
48.	<i>Stenostola ferrea</i>	3	+		3	6					1	2	1		2	2	1	4	1,5	n-r	CA57, CA67	
49.	<i>Stenurella nigra</i>	1				1					1							1	1,0	n-r	CA57	
50.	<i>Stenurella melanura</i>	31				31			10	1	5	2	4	7	2	7		7	4,4	n-c	CA57, CA67	
51.	<i>Stictoleptura maculicornis</i>	2				2					1							2	1,0	n-r	CA57	
52.	<i>Stictoleptura rubra</i>	7			2	9			2	2	1				4	4		4	2,3	n-r	CA57, CA67	
53.	<i>Stictoleptura scutellata</i>	1				1									1	1		1	1,0	n-r	CA57	
54.	<i>Tetropium fuscum</i>	2			3	5					2				3	3		2	2,5	n-r	CA57, CA67	
55.	<i>Tetropium gabrieli</i>	1			6	7						1			1	5		3	2,3	n-r	CA57, CA67	
56.	<i>Tetrops gihvipes adlbaueri</i>	10			1	11			1		2	1			6	1		5	2,2	n-c	CA57, CA67	
57.	<i>Tetrops praeustus</i>	2	+			2									2			1	2	2	n-r	CA67
58.	<i>Tetrops starkii</i>	1	+			1					1							1	1,0	n-r	CA57	

L.p. No.	Gatunek Species	Podstawa determinacji Basis of determination				Suma stwierdzeń Total number of observations	Suma stwierdzeń w poszczególnych obszarach Number of observations in particular areas							Liczba stanowisk Number of localities N=9	Średnia liczba na stanowisko Average abundance per locality	Liczebność i częstotliwość występowania Abundance and frequency scale	UTM
		I	H	L	Ż		PZ	BaZ	BZ	CLB	MZ	MP	CP				
59.	<i>Xylotrechus antilope</i>	21			1				21			1		2	11,0	n-r	CA57, CA67
60.	<i>Xylotrechus rusticus</i>	25	+	1	7	1	3	3	5	7	6	4	1	9	3,7	n-c	CA57, CA67
Suma obserwacji: Total number of observations:		1540		17	119	45	86	185	804	96	63	250	72				
Suma gatunków: Total number of species:						13	17	26	39	24	22	50	14				